

## Emor – „Szolgálati szabályzat”

### Emor Hetiszakasz tartalma אָמֵר

Szakaszunk – Emor (3Mózes 21:1-24:23.) – a kohániták „szolgálati szabályzatát” írja elő, majd részletezi kik azok a kohániták, akik a szolgálatot teljesítik és milyen testi hibák által válnak erre alkalmatlanná. Ehhez kapcsolódóan az áldozati rend bizonyos elemeit szabályozza az Írás; meghatározza mitől válik alkalmatlanná egy állat az áldozatként történő felhasználásra. Végezetül a szakasz Izrael ünnepeit sorolja fel, elsőként a szombatot – ami a legfontosabb ünnep – majd Peszächtől kezdve Szukkotig a többi ünnepet és azok főbb jellemzőit ismerteti. A fejezet – egy megtörtént, sajnálatos eset kapcsán – az istenkáromlás büntetésének leírásával fejeződik be.

A hetiszakasz azokkal a különleges törvényekkel kezdődik, amelyek a kohánitákra („papok”), a Kohén Gádolra („főpap”) és a Szentélybeli szolgálatra vonatkoznak: egy kohénnek például nem szabad rituálisan tisztátalanná válnia azáltal, hogy halottat érint kivéve, ha egy közeli rokonáról van szó. Egy kohén nem vehet feleségül elvált, vagy kicsapongó múltjáról hírhedt nőt; egy Kohén Gádol pedig csakis szüzet vehet el. Testi fogyatékos kohánita nem teljesíthet szolgálatot a Szentélyben, amiképpen testi hibás állatot sem lehet áldozatként felajánlani. – **3Mózes 21., 22:17–25.**

A Tóra különböző tisztátalanságokat sorol fel, és részletezi a tisztátalanná vált ember törvényét. A tisztátalan embernek tilos áldozati húst fogyasztania egészen az azt követő estig, hogy megtisztult a rituális fürdőben. Csak kohánita illetve közvetlen családja ehetnek az áldozati húsból. Az a kohánita lány, aki nem kohénnal házasodik, többet nem fogyaszthatja a kohénoknak járó szent eledeleket. Az újszülött borjút, bárányt vagy gödölyét hét napig

nem lehet elszakítani az anyjától; állatot nem szabad a kölykével egy napon levágni. – **3Mózes 22.**

A hetiszakasz második része a zsidó naptár ünnepeit sorolja fel: a peszáchi áldozathozatal niszán 14-én; a niszán 15-én kezdődő Peszách hétnapos ünnepe; az első árpaaratásból hozott omer-áldozat Peszách második napján, és az e napon kezdődő 49 napos Omer-számlálás, amely az 50-edik napon Sávuoat, a Tóraadás ünnepének napján éri el csúcspontját; „emlékeztető harsonamegszóllatás” tiszré 1-én Újévkor; ünnepélyes böjtnap tiszré 10-én Jom Kipurkor; és a tiszré 15-én kezdődő Szukkot, a Sátorak Ünnepe, amelynek során hét napig sátorban kell laknunk, és naponta meg kell lengetnünk a „négy fajtát”, az ünnepi csokrot. – **3Mózes 23.**

A hetiszakasz végén szó esik egy esetről, amikor egy férfit kivégeztek, mert káromolta az Örökkévalót; a gyilkosság büntetéséről (halál); a büntetésről, amely azért jár, ha valaki megsebesíti embertársát, vagy elpusztítja a jószágát (pénzbeli kártérítés). – **3Mózes 24.**

# שבת שלום



## Hetizakasz:

## Emor (אמור)

### Miért nem sírunk, ha kiömlik a tej? Mert a tej sohasem fogy el!

Pészách sénit Ijár hónap 14-én ünnepeljük. Ennek a félünnepnek az eredete nagyon érdekes. Az egyiptomi kivonulás első évfordulóján, amikor a zsidók mind az oltárhoz készítették elő a pészáchi bárány áldozatot, egy kis csoport zsidó kereste fel Mózeszt, akik tisztátalanok voltak, és emiatt nem volt szabad részt venniük az áldozati szertartáson, sem enni a bárányból. Egyáltalán nem örültek, hogy ki lettek rekesztve a pészáchi micvából. „Miért kell kimaradnunk?” háborogtak. „Mi is szeretnénk átélni ennek a szertartásnak a szellemi élményét, és örömeit.” Mózes beleegyezett, hogy Isten elé vigye a panaszukat, és mindenki csodálkozására, Isten ennek a kis csoportnak a kedvéért egy új micvát adott a Tórához. Úgy rendelkezett, hogy aki nem tudja teljesíteni a pészáchi áldozatot annak idején, Niszán 14-én, tisztátalanság, vagy a Szentélytől való távolsága miatt, az áldozhat pészáchi áldozatot pontosan egy hónappal később, Ijár 14-én.

A zsidó ünnepek nem történelmi emlékek felidézésére szolgálnak, hanem pontosan a szellemi élmények újra élését teszik lehetővé évről évre. Nincs két egyforma ünnep, mindegyik egyedi szellemi energiát jelképez, és különbözik a többi ünneptől. Lehetőséget ad nekünk arra, hogy újult erővel munkálkodjunk az isteni feladatokon, inspirál, és szellemi erővel tölt fel. Pészáchkor erőt kapunk, hogy megszabaduljunk a rossz ösztönünk miatti káros szokásainktól. Sávutkor megérintjük a Tóra lényegét, és újra elkötelezzük magunkat, hogy kapcsolatot ápolunk Istennel a Tóra tanulás révén. Szukotkor pedig feltöltjük a szívünket valódi örömmel. Ezeket a szellemi energiákat aztán elraktározzuk magunkban, hogy kitartásnak, amíg jövőre újra eljönnek az ünnepek. Az ünnepekhez kapcsolódó egyedi micvák olyan eszközök, melyek lehetővé teszik számunkra, hogy megérintsük a mindig jelenlévő szellemi erőt.

Pészách az első ünnep az évben, az „ünnepek naptára” szerint, mely Niszánnal kezdődik. Rögtön ezután egy fontos leckét tanulunk, amely az összes többi ünnepre is vonatkozik. Igaz, hogy Isten megszabta a pészách idejét, de ha valaki ilyen-olyan okból elmulasztotta, vagy nem sikerült megünnepelnie, vagy élveznie az ünnep által kínált élményeket, az megtarthatja a saját különbejáratú pészáchját, bármikor, amikor csak tisztán és őszintén kéri Istentől a személyes megszabaduláshoz a segítséget.

A kabala szerint Niszán és Ijár egymás ellentétei. Niszán hónapot áthatja az isteni jószívűség. Ebben a hónapban Isten megváltotta, és továbbra is megváltja még azokat is, akik nem lennének érdemesek a megváltásra. Ijár ezzel szemben az önfegyelem és önfejlesztés hónapja. Ebben a hónapban számoljuk az ómert és el vagyunk foglalva azzal, hogy munkálkodjunk magunkon, hogy érdemesek legyünk a tóraadásra a következő hónapban. A bűnbánó zsidó azonban átélheti a Niszán megváltó élményének ünnepét Ijár hónapban is!

Pészách séni tanulsága, hogy soha nem késő! Soha ne gondoljátok: „Már mindenki más hetekkel ezelőtt elhagyta Egyiptomot, és közel járnak hozzá, hogy megkapják a tórárt, és én még csak el sem kezdtem a szellemi utat, tisztátalan vagyok!” Ne legyetek kétségbe esve! Mert igenis még lehet a pészách ünnepét teljesíteni és tisztán csatlakozni a többiekhez a tóraadásra Sávutkor!

Nem kell sírni a kiömlött tejért, mert Istennek végtelen teje van, amit magunkba szívhatunk bármikor, amikor csak őszinte szomjúsággal fordulunk felé és kérünk belőle.

Adja Isten, hogy hamarosan a messiás eljövetelkor – ellentétben a jelenlegi geulával, amikor távol vagyunk Istentől, és tisztátalanok vagyunk – áldozhassunk pészáchi áldozatot a harmadik szentélyben, Jeruzsálemben! Ámen

**Chaim Shaul Glitzenstein Rabbi**

## Menáchem Meron: Az élő biblia c. könyvéből

### AZ ÜNNEPEK ÖSSZEKÖTŐ KAPOCSOK IZRAEL ÉS A DIASZPÓRA KÖZÖTT

Hetiszakaszunk két témával foglalkozik. Az első részben a kohaniták, az akkori papok életviteléről olvashatunk. Az Első és a Második Szentély idején a kohaniták sokféle társadalmi és vallási feladatot töltöttek be. Tanító, orvos, bíró stb. volt a kohen egyszemélyben. Így a testi és lelki tisztaságára ügyeltek. Nem mehetett halott közelébe (családtagjait kivéve), a testileg korlátozott (sánta, vak stb.) nem szolgálhatott. Nem vehetett el elvált asszonyt (a főpap özvegyet sem), lánya paráználkodását szigorúan büntették. A próféta szerint a kohanitának az ég angyalaihoz kellett hasonlítania élete tisztaságában. **„Mert a kohanita ajka tudást sugároz, Tóra tanítást kívánnak hallani tőle, mert a Seregek-urának angyala ő” (Maléachi 2/8).** Ez a próféta mondat lehetővé teszi, hogy a Tóra által megkövetelt testi épség a kohanita papoknál talán szimbolikusan legyen értelmezhető. **„Szólj Áháronhoz mondván, ha valakinek utódaid közül testi hibája van (pl. sánta), ne mutathasson be áldozatot Istennek”. (Lev. 21/17).** Ha e mondatot átvitt értelemben is olvassuk, arra az eredményre jutunk, hogy a papnak vagy a mindenkor vezetőnek hibátlannak kell lennie, hogy a népet és Istent szolgálhassa. Amikor a próféták dorgálják a népet, elsősorban a vezető réteget értik alatta. **„A nép vezetői megtevesztők... jaj nekik, kik a rosszat jónak mondják, a keserűt édesnek”. (Jes. 5/20, 9/15).**

A kohanita, a vezető, mintaképpül kell szolgáljon az általa vezetett népnek. A Talmud szerint, ha a Bölcs (Talmid Cháchám) ruháján folt van, az halálos bűn. És nemcsak a ruháján. A hetiszakasz második, nagyobbik része Izrael ünnepeivel foglalkozik. A három zarándok-ünnepnek kettős háttere van: mezőgazdasági és történelmi. Más szóval az Országgal és a nép múltjával kapcsolatosak. Pészách nemcsak az egyiptomi kivonulás, hanem a kalászerés, az első aratás ünnepe is. Sávuoat a Tóraadás napja, és a zsengek ünnepe is. A sátoros ünnep egyben a betakarítás örömnapja.

Csak a tisri hónap két ünnepe, Ros Hásáná és Jom Kippur független az Ország jelenétől és a nép múltjától. A bűnbánó napok emberi és nemzeti tartalommal bírnak. Sokszor felvetődik napjainkban a kérdés: ki a zsidó. Népünk kétharmada az országon kívül él.

### Mi az, ami Izráelt és a diaszpóra 9-10 milliós zsidóságát EGY népi közösséggé teszi?

A vallásos életet élő zsidóknál ez a kérdés nem áll fenn. A Tóra törvényei, a 613 parancsolat a közösség alapja. A probléma a vallása törvényeket be nem tartó testvéreinknél vetődik fel. Mi teszi az angol a francia stb. zsidókat egy közösséggé, egy néppé? (A „nép” fogalmát nem mindegyik ismeri el.) A zsidók együvé tartozásának egyik - talán legfontosabb - alapja, a zsidó naptár. A vallástalan zsidó életében is külön jelentőséggel bír e naptár két napja: Jom Kippur és a pészáchi Szédereste. Azok, akik valamilyen formában azonosulnak e két nappal (a diaszpórában), azok népünkhöz tartoznak.

Azonosulásuk egyet jelent a nép múltjával való közösségvállalással. E két nap szokásait és törvényeit jelöli meg a Tóra a „kárét”, a népből való kizárással kapcsolatban. **„Minden személy, ki nem sanyargatja magát e napon (Jom Kippur) zárassék ki a nép sorából”. (Lev. 23/29).** Ugyanez a kitétel áll Pészách ünnepére is (Ex. 12/15). S valóban annak a zsidónak, akinek a diaszpórában ez a két nap nem jelent semmit, UTÓDAIT leírhatjuk népünk soraiból. Sokan - zsidók és nem zsidók - Izrael népét, mint VALLÁSI közösséget könyvelték el. Magyarországon a zsidók „izraeliták” voltak, Németországban „Mózes vallású” németek, és a sort folytathatnánk... Csak egyet felejtettek el a népek és sokan közülünk, hogy a zsidó vallás NEMZETI VALLÁS. Szoros kötelékben áll Izrael országával és népi történelmével. Amikor a világ zsidósága akár a hideg országokban is - esőért imádkozik, akkor Erec Jiszráel földjére kéri az esőt. Amikor Pészächtől Sávuoatig „omert” számlálnak, akkor az Ország első aratásától a későbbi (búza) aratásáig számlálnak 49 napot. Svát hó 15 -én az erעי virágzást ünnepli Tu Bivát ünnepén. A naptár, a zsidó naptár teszi egy néppé az Izraelben élő és a diaszpórában szétszórt zsidókat. És e naptár ünnepei fejezik ki legjobban az együvé tartozást. **„És veszek titeket az én NÉPEMMÉ és leszek nektek a ti Istenetek” (Ex. 6/7).**

## Domán Sije: LÁG BÁOMER, A REJTETT FÉNY ÜNNEPE

A Lág Báomer szavak jelentése nem más, mint lámed gimel az ómerben, azaz az ómerszámlálás 33. napja (a lámed betű számértéke 30, a gimelé pedig 3). Peszách második napjától számoljuk a napokat és a heteket egészen sávuotig, ezt az időszakot hívjuk ómerszámlálásnak. Alapvetően gyászidőszak, ekkor haltak meg Rabbi Akiva tanítványai egy szörnyű járványban, szám szerint huszonnégyezren. A 33. napon azonban szokás sokasítani az örömet (Sulchán Áruch, Orách Chájim 493, 2 Remá). Ennek alapvetően két fő oka van: az egyik, hogy ezen a napon fejeződött be (vagy más vélemények szerint csak abbamaradt) a járvány. (Ettől a két véleménytől függ, hogy Lág Báomer után is folytatjuk-e a gyászszokásokat, vagy pedig már nem.)

A másik ok, hogy ezen a napon halt meg Rabbi Akiva tanítványa, a híres tanaita, Rabbi Simon Bár Jocháj. Izraelben, a Cfáthoz közeli Meron nevű kisvárosban van eltemetve, fiával Rabbi Eliezerrel együtt. Rabbi Simon nemcsak egyike volt a legnagyobb tanaita bölcseknek, de a nevéhez kötődik a szóbeli tan rejtett, titkos részének, a kabbalának az átadása és leírása. Ő írta le a kabbala alapkönyvét, a Zohár hákádost. Ezen a napon (és éjjel), minden túlzás nélkül, százezrek látogatnak el Meronba a sírjukhoz. Egy korábbi rabbi leírása szerint Meronban ezen a napon a barlangban, a sírnál jom kipur van, mindenki sírva imádkozik, kint pedig Szimchát Torát idézi az örömteli zene és tánc. Szokás, hogy a harmadik évüket betöltött fiúknak ezen a napon csinálnak chálákét, vagyis most először vágják le a hajukat (az az általánosan elterjedt szokás, hogy a kisfiúknak hároméves korig nem vágják le a hajukat és mikor betöltik a harmadik életévüket, egy ünnepség keretében teszik ezt meg). Izraelben szokás elvinni a hároméves fiúkat is Meronba, hogy ott csinálják nekik a cháláke ünnepséget.

Ugyancsak elterjedt szokás ezen a napon tábortüzet rakni és örömteli dalokat énekelni az Örökkévaló, illetve a szent tanaita Rabbi Simon tiszteletére. Ennek a szokásnak talán a következő lehet az alapja: a *jahrzeit* napján szokás gyertyát gyújtani, ezt a gyertyát név *nesámának*, a lélek gyertyájának hívjuk. A *nesámá*, a lélek az embernek a „fényes, világító” része, a test pedig beárnyékolja ezt a fényt. Minél inkább hozzátapad az ember a *nesámához*, annál jobban világít a lelke kifelé, a világ felé. De befelé is: minél inkább hozzátapad az ember a *nesámához*, annál inkább feltárul neki a belső, rejtett világ fénye, és annál inkább megláthatja a világ legnagyobb fényének, az Örökkévalónak a sugárzását. Egy átlagos ember lelke is világít, sugárzik, azt szimbolizálja a gyertya. De az olyan ember lelkét, aki képes volt felfedni a rejtett világ ragyogását, és képes volt ezt a nagy fényt a világ felé is sugározni, nem elég egy gyertyával jelezni, ezért egész nagy tüzet rakunk az emlékére. Egyike a nagy kérdéseknek, amit fel szoktak tenni ennek a napnak az örömteliségevel kapcsolatban (ez a kérdés természetesen csak a második okot érinti, hiszen az első ok miatt, hogy ezen a napon nem haltak meg, világos, hogy helyes ezen a napon örülni), a következő: vajon miért tartunk ünnepnapot annak okán, hogy ezen a napon meghalt valaki?

### A kabbalisták többféleképpen is indokolták ezt, íme ezek közül néhány:

1. Van, aki azt írja, hogy az öröm nem a halálához kötődik, hanem egy korábbi dátumhoz nyúl vissza. Azt mondja a Talmud (Jevámot 62b), hogy miután meghaltak Rabbi Akiva tanítványai, „a világ, mint egy pusztaság volt, amíg jött Rabbi Akiva délre (Izrael déli részére) az ottani rabbikhoz, és tanította őket. (Név szerint) Rabbi Méir, Rabbi Jehudá, Rabbi Joszi, Rabbi Simon (bár Jocháj) és Rabbi Eleázár be Sámuá, és ők állították helyre a Tórát abban az időszakban”. Van, aki azt mondja, hogy pont Lág Báomer napján kezdte őket tanítani, ezért örülünk ezen a napon, mert ekkor tért vissza a Tóra fénye a sötét helyzetben (Chidá).
2. Rabbi Simon a halála napján fedte fel tanítványainak a rejtett Tóra bizonyos részeit, az *Idrá Rábát* és az *Idrá Zutát*, melyek a Zohárnak a részei. Ennek a rejtett fénynek a megjelenésére tartjuk az örömnünnepet.
3. Rabbi Simon maga kérte a tanítványait, hogy ne gyászolják őt, hanem vegyenek részt az ő örömeiben, hogy miután eltávozik az anyagi világból, még inkább részesülni fog a rejtett fényben.

Akármelyik ok szerint is, ennek a napnak az öröme a rejtett fény felfedése. A nap lehetősége, hogy felfedjük saját fényünket, a Tóra és az egész világ rejtett fényét, és örüljünk neki.





Raj Tamás:

Bibliaiskola

## Pokol vagy alvilág

Láttuk, hogy a zsidó vallástudósok, rabbik egyetértenek abban, hogy az ember tetteit Isten megjutalmazza, vagy megbünteti, s hogy erre életünkben és halálunk után is sor kerül. Ám a jutalom és a büntetés mikéntjéről eltérő nézeteket olvashatunk. Amíg a Szentírás a jók jutalmát a „**jövendő világhoz**” köti, a lelkek halál utáni büntetéséről csupán ilyen szavakat használ: **sáhát (= pusztulás), avadon (= enyészet), calmávet (= a halál árnyéka), duma (néma, vagy holt világ).** (Egyesek a calmávet szót calmutnak olvassák, ami árnyvilágot jelent.) A Biblia ennek megfelelően általában úgy fogalmaz, hogy a bűnös lelkek büntetése az lesz, hogy megsemmisülnek, egyszerűen elpusztulnak, mert nem képesek Istenhez felemelkedni. A Talmudban pedig egyértelműen ezt olvashatjuk: **én géhinom baolám babá (= nincs pokol a jövő világbán).** A legendás és misztikus rabbi, Jósua ben Lévi (az időszámításunk szerinti 3. század első felében) összesen 7 (a fentiekhez hasonló) kifejezést talált a Bibliában, amely a pokol szinonimája lehet. Ezek közül a további három még különösebben felkeltheti figyelmünket.

**1. seol**— nehéz a héber kifejezést lefordítani, ugyanis ezt lehet alvilágnak, a holt lelkek birodalmának, vagy egyszerűen sírgödörnek értelmezni. A zsoltárák dalaiban és Jób párbeszédében gyakran találkozunk ezzel a szóval, mint egy olyan bizonytalan világ meghatározásával, ahonnan még nem tért vissza utazó. Ezt fejezi ki a szó gyöke is: **sin, alef, lamed (= kérdezni)**, így a szó eredeti jelentése: A kérdéses hely, az ismeretlen világ. A seolt a régiek mindenképp a világtól elhatárolva, esetleg a föld szintje alatt képelték el, ám semmi olyan kép nem társult hozzá, amilyen a keresztény pokolképzetben és teológiai leírásokból ismeretek. Sem ördögökkel, sem büntetőteleppel, sem kízóeszközökkel nem találkozunk a Biblia lapjain.

**2. géhinom** — Ez a régi bibliai szó (héberül **gé ben-hinom** vagy rövidítve **gé-hinom, amelyből a magyar gyehenna szavunk ered**) különös történettel rendelkezik. Jelentése: **Hinom, vagy Hinom fiának a völgye.** Jóval Dávid király hódítása előtt, Jeruzsálem (akkor még Sálem) első jebuszi királya, **Hinom** vezette be ugyanis azt a pogány szokást, hogy a város lakói elsőszülött fiúgyermeküket feláldozták isteneiknek. Elsőként maga a király gyakorolta ezt a szörnyűséget saját fiával. A szertartást a várostól nyugatra, egy völgyben tartották, amelyet ezért neveztek el az első áldozatról. A völgyben állítólag folyamatosan égett a tűz, állandóan füstoszlop emelkedett onnan a magasba, mert halottaikat is ott emelték máglyára a város lakói. Az elsőszülött állatokat is feláldozták, és ott, a máglyán égették el. Csak a máglyából megmaradt csontmaradványokat helyezték el urnákban, szarkofágokban a hozzátartozók. (Érdekes, de ugyanezeket a szokásokat gyakorolták a föníciaiak és a legtöbb kánaáni város lakói. A korai Rómában is máglyán égették a halottakat.) A honfoglalás után Jeruzsálem környékén megtelepedett izraeli törzsek iszonyodtak ettől a látványtól, s úgy vélték, ez a borzalom maga a pokol, vagy a „**pokol kapuja**”. (Ebben az értelemben használja azt a

## Raj Tamás:

## Bibliaiskola

Talmud, ezt a tényt színezte ki később a keresztény vallás, és lett belőle a pokol tornáca, ahol - úgymond - folyton lobog a pokol iszonyú tüze.)

A **Géhinom** szörnyű emléke a zsidó nép leikébe is beférkőzött, és számos legenda fűződött hozzá. Jeruzsálem szinte minden talpalatnyi földjén laktak őseink, kivéve ezt a völgyet, amelytől irtóztak, és ahol soha senki nem telepedett le. A bibliai Jósua és Nehemja könyve úgy említi, mint határvidéket az egyes törzsek és nemzetségek között. (Ma a völgyet „**a szultán medencéjének**” nevezik, és főként művészi galériák foglalnak helyet ott).

**3. tófet** — A pokol utolsó szava ugyancsak a föníciai és kánaáni népektől ered, akik így nevezték azt az általuk szentnek tartott helyet, ahol az elsőszülött fiúgyermek hamvait helyezték el. Aki Karthágóban járt, bizonyára felkereste az ottani tófetot, amely a tenger partján mindmáig megdöbbentő látványt nyújt. A kánaániak is így tettek: elsőszülött fiúgyermeküket tűzben égették el, pogány istenük, a **Molokb (= királyisten)** tiszteletére. Ezt a szörnyűséget a Szentírás, természetesen, a leghatározottabban tiltja: „**Utódaid közül ne engedj (senkit) átvezetni (a tűzön) a Molokhnak, nehogy Istened nevét megszenteltelenítsd, Én vagyok az Örökkévaló**” (Mózes III. könyve, 16. fejezet 21. vers).

A középkori héber irodalomban leginkább a harmadik szót használták, az előbbi szóhoz hasonló átértelmezéssel, Már az általunk említett Jósua ben Lévi is felmérte — úgymond — „**a pokol hét bugyrát**”, amelyet a „**fájdalom angyalai**” irányítanak. A középkori Mose Zaccuto döfte Arukh munkájához Jákob Dániel Olmo írt kommentárt, **Éden Arukh** címmel (nyomtatva: **Velence, 1743**). A római Manuello, Dante közeli barátja volt. **Tofet Va-Éden (= Pokol és mennyország)** című műve és a nagy humanista Isteni színjátéka erős kölcsönhatást mutat, azzal a különbséggel, hogy a zsidó költő az idegen vallásúaknak, „**a világ népei jámborainak**” (például Arisztotelésznek) is helyet talál az Éden kertjében.

**JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT,  
AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKETSZE-  
RETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓ-  
SZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI: TAL-  
MUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-  
42 MAZSIHISZ:0358**

## LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

### AZ ARANYBORJÚ ELSŐ RÉSZ

Mózes felment a hegyre és a nép ottmaradt a síkságon. Élvezték a szabadságot, a semmittevést. Reggel elmentek összegyűjteni az égből hullott kenyeret, a mannát, hoztak vizet és heverésztek. Az emberek találékonyak, ha italt kell készíteni. Néhányan felfedezték a tábor környékét, összegyűjtötték az erdőben a bogyókat, gyümölcsöket, növényeket, felöntötték vízzel, ami egy idő után erjedésnek indult, és alkoholos ital vált belőle. Ezt iszogatták titokban.

Teltek a napok a hetek, és az emberek kezdtek feszültté válni a semmittevésben. Vitatkoztak, veszekedtek, néha még verekedtek is. A problémáikkal Áronhoz vagy Húrhoz mentek, akik igazságot tettek, mint Mózes helyettesei, megbízott táborvezetőként. Mirjam messziről figyelte a fiát, Húrt amint ítéletet mond a vitás ügyekben, mert a nők nem mehettek a férfiak közelébe, mikor azok hivatalos dolgokat intéztek. Büszkeség töltötte el keblét amint nézte a fiát, ahogy intézkedik. Az idő múlásával emberek rémhíreket kezdtek terjeszteni. Azt pletykálták, hogy Mózes meghalt a hegyen, az Örökkévaló pedig elhagyta őket, hiszen nem kaptak semmiféle jelet. Végző elkeseredésükben elhatározták, hogy új istent választanak maguknak. Miután Egyiptomban éltek eddig az életüket olyan istent akartak, mint az egyiptomiak. Körbevették Húrt és követelték, hogy csináljon nekik egy istent, akit imádkozhatnak. Ez volt az eredménye a nagy semmittevésnek. Húr ezt megtagadta, kérte, hogy várjanak türelemmel, mert az Örökkévaló nem hagyta el őket és Mózes is hamarosan vissza fog térni köztük. A vita elfajult, kitört a verekedés, majd előkerültek a kések, és megölték Húrt. Mirjam a távolból nézte hogyan ölik meg szeretett fiát és megszakadt a szíve a bánatban, de nem tehetett semmit. Az emberek ezután Áronhoz mentek és követelődtek:

**„Készíts nekünk Istent, aki járjon előttünk, mert ez a férfiú, Mózes, aki felhozott minket Egyiptom országából –nem tudjuk, mi történt vele.”**

Áron, aki nem akart Húr sorsára jutni elkérte tőlük az arányaikat. Az emberek boldogan hozták az aranyat és lerakták Áron elé egy halomba.

**„És átvette kezükből és kiformálta vésővel az öntőmintát és alkotott belőle öntött borjúbálványt; és ők mondták: ez a te istened Izrael, aki felhozott Egyiptom országából.”**

Áron úgy gondolkodott, hogy olyan bálványt készít, amilyenek Egyiptomban voltak, de miután azok félelmetes vadállatokra hasonlítottak, ő egy szelíd kis borjút készít, amit az egyiptomiak sohasem fogadnának el istennek. Azt mondhatta, ha visszatér Mózes: ez nem egyiptomi isten, csak egy jelkép. Ünnepet fog szervezni az Örökkévaló számára, és erről meggyőzte a népet is:

**Áron oltárt épített és kihirdette: holnap ünnep lesz az Örökkévalónak.”**

## LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

Az emberek reggel úgy csináltak, ahogy Mózes szokott, tüzet gyújtottak, különböző áldozatokat mutattak be az aranyborjú mellett az Örökkévalónak, majd leültek enni, elfogyasztották az áldozati állatok húsát. Előkerült az ital is, amitől hamar kótyagossá váltak, énekeltek táncoltak, mulatoztak, majd részegen paráználkodni kezdtek.

Mózes a hegyen ebből az egészből nem hallott semmit, csak az Örökkévaló figyelmeztette arra, hogy mi történik a táborban. Az Örökkévaló szerette tesztelni a kiválasztottját, úgy, mint Ábrahámot, akit arra kért, hogy ölje meg a fiát az oltáron. Persze nem gondolta ezt komolyan, csak arra volt kíváncsi, hogy milyen erős Ábrahámnak a hite. Ábrahám kiállta a próbát, és az utolsó pillanatban, mikor már emelte a kését az oltárhoz kötözött fia fölé, megállította az ölésre emelt kezét. Ugyanezt tette most Mózessel:

**„Láttam ezt a népet, hogy íme, keménynyakú nép ez. Most tehát hagyj magamra, hogy föllobbanjon haragom ellenük és megsemmisítsem őket, téged pedig hadd tegyelek nagy nemzetté.”**

Erre képes lett volna az Örökkévaló, egy pillanat alatt elpusztítja a népet, Mózesnek hoz aszszonyokat, akik gyermekeket szülnek, és néhány generáció elteltével készen áll az új bűntelen nép, akiket elvezethet az Ígéret földjére. Számára nem létezik az idő ezért legfeljebb később teljesül a honfoglalás. Valójában ez is csak egy teszt volt Mózes számára, aki bölcs érvekkel válaszolt a kihívásra. Hivatkozott az Örökkévaló ígéretére:

**„Emlékezzél Ábrahám, Izsák és Jákob szolgálóidra, hogy megesküdtél nekik tenmagadra és kijelentetted nekik: Megszaporítom a ti ivadékaitokat, mint az égbolt csillagait és ezt az egész országot, amelyről szólottam ivadékaitoknak fogom adni és bírni fogják örökre.”**

Az ivadékok, a kétmillió ember ott volt a táborban, és várták Mózes visszajövetelét. Az Örökkévalóra hatottak Mózes érvei, és nem irtotta ki a népet. Mózes elindult a hegyről kezében a két kőtáblával melyen ott volt felírva az Örökkévaló keze által a Tízparancsolat.

## A következő számban folytatjuk a kalandot....

**JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT, AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKETSZERETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI:  
TALMUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-42  
MAZSIHISZ:0358**





## A héber betűk titkai

### CHÁF (כ כף)

#### A héber ábécé tizenegyedik betűje, számértéke: 20.

A húszas szám kétszer tízre osztható fel: az első tíz, a Tíz Ige, mellyel az Örökkévaló a világot teremtette, a második tíz pedig a Tízparancsolat. A húsz, héberül עשרים / **eszrim**, betűinek számértéke 620 (70+300+200+10+40), ami a korona héber szavának, כתר / **keter** (20+400+200) számértékével egyezik meg. A korona a Tóra, a zsidó nép koronája, mellyel megajándékozta az Örökkévaló. A Tízparancsolat 620 betűt tartalmaz. A 620 továbbá a 613 tórai-, valamint a hét rabbinikus parancsolat összege. Más felosztásban, a hét, a Noé fiainak adott hét törvény.

A kabbalában az egyik szféra neve Keter, mely az intellektus feletti szintet jelöli. A koronát a fejre teszik, ahol az értelem és az ész lakozik. Felmerül a kérdés, mi lehet nagyobb az értelemnél? Az akarat, héberül רצון / **rácon**. Az akarat hatékony erő arra, hogy olyan dolgokat érijünk el, mely a természetes ész számára lehetetlennek tűnik. A másik szint az élvezet, héberül, תענוג / **táánug**. Ha valaki élvezetet talál valamiben, akkor ahhoz ösztönösen vonzódik, mozgósítja értelmét és addig nem nyugszik, míg meg nem szerzi azt a dolgot. A cháf arra tanít, két szint van az intellektus feletti koronában, az akarat és az élvezet, mely két tulajdonság tíz-tíz aspektussal rendelkezik. Tíz szféra néven is ismertek, melyek közül három az érzelmi, a másik hét az érzelmi dimenziókban található.

A Talmud mondja, a Tóra koronája a háláchá (részletes útmutatások a parancsolatok betartásához). Miért? A Tóra célja, hogy az embert a saját intellektusa fölé emelje, megtanítsa az Örökkévaló akaratával összhangban élni, így az ember részt tud vállalni a világ megjavításában, tökéletesítésében. A káf jelentése kanál, rokon a כפף / **káfáf**, hajlítani szóval. A káf formája egy hajlított csőre hasonlít, melynek üzenete, az ember hajtsa meg magát a Teremtő akarata előtt, rendelje alá saját egoját az Örökkévaló szolgálatának. **(Ezt az alárendelést nevezzük בטול / bitul-nak.)**

A fentiekre világít rá az „Én” kétféle írásmódja a héberben: אני / **áni** és אנכי / **ánochi**. Az első verzió az egoista embert jelöli, aki csak és kizárólag saját magát állítja a középpontba, minden róla szól. A második változatban viszont ott a káf, a hajlított betű, mely már az Istennek alárendelt „Én” -t mutatja, aki képes a micvák odaadó teljesítésére. A cháf betűnek van egy szóvégi változata, a ך / **cháf sofit**, ami egyenes és nem hajlított formájú. Mi a különbség a két írásmód között? A királyi korona két szintjéhez



## A héber betűk titkai

### CHÁF (ך כ פ)

#### A héber ábécé tizenegyedik betűje, számértéke: 20.

hasnólóan, egy ember, vagy akár egy király személyiségének, külső és belső aspektusát jeleníti meg. A belső az illető viszonya saját énjével, a másik a kapcsolat a külvilággal. Az első, a hajlított cháf, mely szerint egy király legbelül egyáltalán nem biztos, hogy mindig vágyik erre a szerepre, olykor szeretne inkább egyedül lenni, saját belső világával foglalkozni. Az egyenes cháf azonban a király külső személyét mutatja, a kötelezettségét, a rárótt feladatokat, mellyel népe felé tartozik. Az egyenes cháf hasonlít a váv betűhöz, mely a felső világokból ereszkedik alá, hogy az Örökkévaló áldásait közvetítse.

A Berdicsevi Lévi Jichák mesélte az alábbi történetet: Egyszer egy király eltévedt az erdőben. Az erdő közepén egyszerű paraszttal találkozott, akiknek fogalmuk sem volt arról, hogyan találhatna vissza az uralkodó a palotába, mert nem ismerték az oda vezető utat. Végül találkozott egy bölcs emberrel, aki azonnal segített neki visszatalálni. A király gazdagon megjutalmazta az illetőt. Egy alkalommal a bölcs súlyosan vétett a királyi törvény ellen. A királyt annyira felbőszítette a dolog, hogy a bölcs múltbeli érdemei ellenére sem akart neki kegyelmet adni. A bölcsnek azonban volt egy utolsó kívánsága: a kivégzése előtt azt kérte, hogy felvehesse ugyanazt a ruhát, melyben a királlyal először találkozott és a király is tegyen ugyan így. A király beleegyezett a bölcs kérésébe. Ahogy az erdő béli eltévedés jelenetét rekonstruálták, a király szívében azonnal feléledt az irgalom a bölcs felé, aki akkor az életét mentette meg. Így a király hatálytalanítva a halálos ítéletet, a bölcs embert visszahelyezte a palotába.

A történet hasonlít Isten és a zsidó nép közötti kapcsolathoz. A Tóraadás előtt az Örökkévaló nemzetről-nemzetre járt, kinek adhatná oda a Szent Tant. A népek mind elutasítóan viselkedtek. Egyedül a zsidó nép fogadta örömmel, megígérve, hogy megteszi, majd meghallgatja. A történelem során azonban a zsidó nép többször vétkezett. Ezért minden Ros hájáná alkalmával újra és újra felhangzik a sófár. A sófár a Szinai hegyi Tóraadásra emlékeztet. Megemlékezünk róla, hogyan fogadták el őseink a parancsokat, Isten uralmát és ez megbánásra készítet. Az Örökkévaló szintén megemlékezik arról, hogy milyen lelkesen és önzetlenül vette a zsidó nép magára az Ő királyságát. Ezért megbocsájt nekünk és ezért, reményeink szerint, az Élet Könyvébe, egy jó életre kapunk beíratást. A cháf tehát a királyi korona szimbóluma, emlékeztet bennünket, hogy életünk igazi célja a parancsolatok megcselekvése és énünk alárendelése a Legfelsőbb Akarat számára.

**Forrás: (tfilin)**

# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

ה"ה

## NAGY FUVAROS UTCAI TEMPLOM IMAREND MÁJUS 1. – 31. KÖZÖTT

O	25.	1.	hétfő		8,00	19,00	10.	I	
	26.	2.	kedd		7,00	19,00	11.		
	27.	3.	szerda		7,00	19,00	12.		
	28.	4.	csütörtök		7,00	19,00	13.		
	29.	5.	péntek	<i>PÉSZÁCH SÉNI</i>	₪ 19,42	7,00	19,00		14.
	30.	6.	szombat	<b>EMOR</b>	vége: 20,55	<b>8,00</b>	<b>20,15</b>		15.
	31.	7.	vasárnap		8,00	19,00	16.		
M	32.	8.	hétfő		7,00	19,00	17.	J	
	33.	9.	kedd	<i>LÁG BÁOMER</i>	7,00	19,00	18.		
	34.	10.	szerda		7,00	19,00	19.		
	35.	11.	csütörtök		7,00	19,00	20.		
	36.	12.	péntek		₪ 19,51	7,00	19,00		21.
	37.	13.	szombat	<b>BÖHÁR – BÖCHUKOTÁJ</b>	vége: 21,07	<b>8,00</b>	<b>20,30</b>		22.
	38.	14.	vasárnap		8,00	19,00	23.		
E	39.	15.	hétfő		7,00	19,00	24.	Á	
	40.	16.	kedd		7,00	19,00	25.		
	41.	17.	szerda		7,00	19,00	26.		
	42.	18.	csütörtök	<i>JAJM KIPPUR KOTAJN</i>	7,00	19,00	27.		
	43.	19.	péntek		₪ 20,00	7,00	19,00		28.
	44.	20.	szombat	<b>BÁMIDBÁR ÚJHOLD HIRDETÉS</b>	vége: 21,18	<b>8,00</b>	<b>20,30</b>		29.
	45.	21.	vasárnap	<b>ÚJHOLD</b>	8,00	19,00	1.		
R	46.	22.	hétfő		7,00	19,00	2.	S	
	47.	23.	kedd		7,00	19,00	3.		
	48.	24.	szerda		7,00	19,00	4.		
	49.	25.	csütörtök	<b>EREV SÁVUOT</b>	₪ 20,07	7,00	19,00		5.
	26.	péntek	<b>SÁVUOT 1</b>	₪ 20,08	<b>8,00</b>	<b>19,00</b>	6.		
	27.	szombat	<b>SÁVUOT 2. MÁZKÍR kb. 9,30</b>	vége: 21,27	<b>8,00</b>	<b>20,45</b>	7.		
	28.	vasárnap		8,00	19,00	8.			
N	29.	hétfő		8,00	19,00	9.	Á		
	30.	kedd		7,00	19,00	10.			
	31.	szerda		7,00	19,00	11.			
								N	

## Ismeretlen zsidók nyomában XXIX. Péri László

**Péri László, 1916-ig Weisz László (Budapest, Terézváros 1899. június 13. – London 1967. január 19.) szobrász, festő, építész, az európai avantgárd kiemelkedő alakja.**

Weisz Manó szabómester és Goldstein Amália gyermekeként született. 1916-ban tagja lett a Galilei Körnek. 1918-tól szobrászatot tanult, és csatlakozott a Kassák Lajos vezette MA köréhez, de nem képzőművészként, hanem a szavalógárda tagjaként.

1919-ben a Tanácsköztársaság leverésekor Csehszlovákiában tartózkodott egy vándorszín-társulattal. Bécsen át Franciaországba emigrált, és sohasem tért vissza Magyarországra. Párizsban baloldali mozgalmakkal tartott kapcsolatot, tiltakozott a magyarországi fehérterror ellen. A francia rendőrség az ország elhagyására kényszerítette.



1920-1921 táján – a pontos dátum ismeretlen – a Szovjetunióba utazott, ahol munkáslakótelepek tervezésében vett részt. 1922 februárjában Moholy-Nagy Lászlóval közösen a Der Sturm galériájában állított ki. A katalógus 9 festményét, 6 rajzát, 3 beton- és 2 fakompozícióját említi. Ezek közül egy a Berni Múzeum Walden hagyatékában található, a többi alkotás sorsa nem ismert. 1923-ban Moholy-Naggal újabb közös kiállítást rendeznek a Der Sturm-ban, ekkor már Berlinben él. Az 1922-23 során készített kollázsait a Sturm kiadta. Képeinek sorsáról keveset tudni, egy nagyméretű festménye Katherina Dreier-től a Yale Egyetem gyűjteményébe került.

1924-ig dolgozott konstruktivista művészként. 1925-től építésztként tevékenykedett, néhány szemeszteren át a berlini egyetemnek is a hallgatója volt. 1925. január 9-én Berlinben házasságot kötött Matskási Antóniával.

1929-ben, miután az építészeti rutinmunka a kedvét vette, visszatért a képzőművészethez, ezen belül a figurális ábrázoláshoz. Ennek okaként egy helyütt azt említi, hogy a konstruktivizmus nem képes az emberi érzelmeket és viszonyokat megfelelően ábrázolni.

Ettől függetlenül konstruktivista kutató, újíto, kísérletező munkamódszerét nem adta fel, 1955-től például poliésztergyantával és üvegfonállal kísérletezett.

1933-ban feleségével London Hampstead negyedében telepedett le. 1939-ben angol állampolgárságot kapott, ekkor nevét Peter Peri-re változtatta. Historizáló grafikai sorozatokat alkotott, Jonathan Swift Gulliver utazásai című művéhez készített illusztrációi a British Library gyűjteményébe kerültek. Számos középületre, illetve köztérre rendeltek nagyméretű szobrokat tőle.

Péri László Londonban, 1962-ben így írt: **„Az emberi faj visszafejlődését jelentené, ha művészetélvezetünk csak a szín- és formaharmóniákra, vagy szín- és formaminták bombasztikus trükkjeire korlátózódna. A művészet az emberek javára készült. Az emberi**



## Ismeretlen zsidók nyomában XXIX. Péri László

életek és az ő kapcsolataik egymással nincs kimerítve, mint téma, és nem is lesz soha. Új anyagok és új technikák várnak még kikísérletezésre, amelyekkel ki tudjuk fejezni életünket egy újfajta módon. Az emberek azok, akik a művészet fő tárgyai maradnak, mivel az emberek azok, akik a történelmet csinálják.”

Haláláig baloldali elkötelezettségű, humanista művész volt. Méltatói legjelentősebb korszakának az 1920-1924 közötti konstruktivista időt tartják. Korszakos újítása a hagyományos négy-szög-képfomat elhagyó, festett beton- és farelief volt. E művek közül több csak modellként készült el, illetve csak kevés maradt meg közülük. Újítása mintegy négy évtizeddel előzte meg az amerikai Frank Stella „shaped canvas” elnevezésű képfomáját.

### Vélemények róla:

- Hans Richter dadaista művész emlékezése szerint Péri fantasztikusan nagy képei nyomtatékosan egyszerű szépségükkel hatottak, és arra emlékeztettek, ahogy ma a „környezetművészek” (environment artists) nagy konstrukciókat három dimenzióval, térbelileg megosztanak.
- Erich Bucholz konstruktivista festő Pevsnert, Rodcsenkót, Périt és a magyarokat hídnak nevezi az orosz konstruktivizmus és a berlini avantgárd között.
- Beke László művészettörténész szerint kései művészete egyfajta szintézis, mert életműve tengelyesen szimmetrikus: kiindul a figurákból, és hozzájuk jut vissza, miközben az absztrakt formákban átlényegíti őket.
- Passuth Krisztina művészettörténész az európai avantgárd egyik kiemelkedő alakjának nevezi.

Műveit többek között a British Museum, a Victoria and Albert Museum, a chicagói Modern Museum of Arts és a párizsi Pompidou központ őrzi. 2013-ban László Károly műgyűjtő hagyatékával egy műve Veszprémbe került.

Bár élete egy szakaszában felhagyott a konstruktivista művek alkotásával, a MADI művészeti mozgalom mégis példaképét, egyik elődjét látja benne, konstruktivista örökségét ápolja és fejleszti. A MADI art periodical-ban megjelent interjúkban Carmelo Arden Quin és Bolivar Gaudin is elismerően szól róla.



Forrás: (wikipedia)

2023. 05. 08. (ESTE)



2023. 05. 09

## Ronit Lentin: Az anyanyelvét (mame losn) kétségbeesetten kereső jiddise mame

Az alábbi tanulmány személyes reflexió egyrészt a jelenkori, száműzetésben élő feminista izraeli zsidó identitásról, másrészt a cionizmus, az izraeli társadalom, a holocaust és a holocaust-túlélők közötti kapcsolatban megjelenő stigma elnőiesítéséről. A szerző rámutat arra, hogy a cionizmus, majd az izraeli állam a cionista izraeli normalitást férfiasnak konstruálta meg, ezzel elnőiesítette a zsidó diaszpórát és a holocaustot, és stigmatizálta a holocaust-túlélőket. Ez az elnőiesítés nagymértékben befolyásolta az író sokrétegű izraeli zsidó identitását, és jiddis-zsidó feminista gyökereinek keresésére indította.

Amikor a Melbourne-ben 1994 júliusában megrendezendő 6. Nemzetközi Feminista Könyvvásárra készültem, a szervezők elküldték a könyvvásár brosúrájának egy korai változatát, amelyben romániai-Írországi eredetüként tüntettek fel. Megkértem a szervezőket, hogy ezt javítsák át Izrael-Írországra. Izraelben születtem, az elmúlt 25 évben Írországból éltem, őseim azonban Romániában születtek, és onnan vándoroltak ki Palesztinába, ahol én, mint őfelsége mandátumterületének palesztinai alattvalója jöttem világra. Sokkal később - amikor mások még álmodni sem mertek volna az oslói békeszerződésről – politikailag el köteleztem magam a palesztin nőkkel való testvériség mellett és megírtam a palesztin nőkről szóló első héber nyelvű könyvet.

Identitásom sok-sok rétegből áll. Mi vagyok én? Izraeli? Román? Palesztinai születésű? Ír? Vagy talán zsidó? Én azonban feminista vagyok. Zsidó feminista - nem önellentmondás ez? Egy olyan vallás, amely arra kényszerít, hogy héberül, egy a hímnemet és nőnemet megkülönböztető nyelven hímnemű Istenhez imádkozzam, ráadásul megtiltja nekem, nőnek, hogy hitközségi tisztséget töltssek be, nem zár ki engem feministaként?

Nemrégiben felkértek, hogy egy posztgraduális német nyelvészeti szemináriumon tartsak előadást a jiddis-ről - arról a kelet európai zsidó nyelvről, amelyet nők és férfiak egyaránt mame losn-nek, anyanyelvnek hívtak. Végül nem nyelvészeti értekezés kerekedett az előadásból, hanem az anyanyelvét, a mame losnt kereső jiddise máme, zsidó anya jajkiáltása. Ettől az anyanyelvtől minket, az újszidó állam fiatal izraeli születésű fiait és lányait erővel elidegenítettek, és arra kényszerítették, hogy újra ős apáink mérges, merev, férfias bibliai nyelvét, a hébert beszéljük.

Anyám képtelen volt megérteni vágyódásomat az elveszett zsidó nyelv után. A családom sosem beszélt jiddisül. Romániában a társadalom kifinomult, németajkú elitjéhez tartoztak, jiddisül pedig csak az ortodox zsidó munkások beszéltek. Attól fogva, hogy a család Palesztinában telepedett le, csak héberül beszéltek hozzánk, a **"megváltás első nemzedékéhez"**, az **"új hébérekhez"**. Honnan ered hát vágyakozásom ez után a felcicomázott, kifestett, kiöltöztetett, de a széleken már kirojtosodott anyanyelv után? - kérdezte anyám.

Identitásom sok-sok rétegből áll. Ha lehántjuk a hagymahéjakat, legbelül a zsidó nőt találjuk, a zsidó anyát, aki zsidó népi emlékezetének női gyökerei után vágyakozik. Egy jiddise mámet, aki elkeseredetten keresi a mame losnt, az anyanyelvét.

Tanulmányomban azt próbálom bemutatni, milyen reflexív folyamatok zajlanak a kutató fejében az izraeli holocaust megemlékezés szexista jellegét feltáró tanulmány elméleti fejezetének írása közben. A feminista etnográfiai kutatások általában önfelfedező utazások: egy **"elméletből"** (kis "e"-vel) in-



## Ronit Lentin: Az anyanyelvét (mame losn) kétségbeesetten kereső jiddise mame

dulnak ki, terepmunkával folytatódnak, ebből készül egy (általában kazettán rögzített, leírt és szerkesztett) narratíva, amely aztán elvezet az Elmélethez (nagy "e" -vel). Amikor történeteinket írjuk, önmagunkat is meg- és újra alkotjuk. Ruth Linden ezt írja Making Stories, Making Selve's: Feminist Reflection on the Holocaust című könyvében (1993): **"Ennek a könyvnek a megírása újra meg újra befelé fordulásra kényszerített. Megvizsgáltam, hogyan hatott a holocaust zsidóságtudatomra. Önreflexióim kutatásom szerves részévé váltak, elválaszthatatlanná a holocaust túlélőkről, szóló könyvtől, habár eredetileg róluk akartam könyvet írni. Ez a folyamat megváltoztatta zsidó identitásomat, és ennek történetét is elbeszéli ez a könyv."** (2. o.)

Ez a tanulmány (száműzetésben élő) izraeli-zsidó identitással kapcsolatos személyes reflexióból készült **"kóktél"**. E reflexiók akkor születtek, amikor megpróbáltam megalkotni az izraeliek és holocaust-túlélők közötti kapcsolatban megjelenő stigma elnöiesítésének **"elméletét"**. Írásom a feminista (ön)életrajz hagyományához hűen a~ elméletalkotást reflexiókkal, idézetekkel fűszerezi.

A palesztinai cionista mozgalmak képviselői és a náci koncentrációs táborból nemrég szabadult holocaust-túlélők első találkozása 1945 májusában megrázó volt. A képviselők az államalakulás előtt hatalmon lévő munkásmozgalom szocialista cionista diskurzusának szellemében jelentésükben negatív és nem mindig igazságos képet festettek a túlélőkről. Egyikük (Zahil) szexista (gendered) szemléletben írt az alakulóban lévő állam és a túlélők közötti viszonyról. **"A túlélőkhöz való viszonyunkat [...] nem csak a humanitárius meggondolások határozták meg, hanem elsősorban az, hogy mennyiben tudnak hozzájárulni a mi harcunkhoz [...] Szembe állítottuk az izraeli létformát és az új izraeli férfit a diaszpóra-léttel és a diaszpóra férfitípusával."**

A cionista vezetők tisztában voltak azzal, hogy a túlélők nélkül nincs esélyük a függetlenség kivívására. Mégis attól tartottak, hogy ha a túlélők nagy számban érkeznek Palesztinába, ez **"szörnyű tömeges emberáldozathoz"** vezethet. Sokan jellemezték úgy a túlélőket, **"mint nem éppen ideális emberanyagot"**, és hangoztatták, hogy csak a „szemete élte túl”. Jehudit Hendel író így fogalmazott a Cloud Burst című filmben: **"Ha nyers, de őszinte akarok lenni, azt kell mondanom, hogy szinte két faj volt Izraelben. Volt egy úgynevezett isteni faj, amelynek abban a kiváltságban volt része, hogy Deganya kibucban vagy agivataimi Borohov negyedben születhetett [...] És volt egy, hogy is mondjam, alsóbbrendű faj - emberek, akiket alsóbbrendűnek, fogyatékosnak, púposnak tartottunk, - azok, akik a háború után jöttek."** (Ben Dor Niv és Kaplansky, 1989).

Bár nemcsak a holocaust-túlélők alkottak stigmatizált csoportot az újonnan alakult Izraelben (hanem az arab és észak-afrikai országokból érkező zsidók és - bár egészen más okokból - a bennszülött palesztinok is), a holocaust-túlélők stigmatizációja különösen nyugtalanító jelenség, mivel Izrael létrejöttének egyik alap gondolata az volt, hogy mindig menedéket nyújtson a zsidóknak. A túlélők stigmatizációja, mint akik **"kevesebbet érnek az izraelieknél"**, mint akikből hiányzik mindaz, ami megvan az izraeliekben - nem tűnt el. E stigmatizáció visszhangja még ma is hallható, és jól kimutatható azokban az interjúkban is, amelyeket tanulmányomhoz készítettem kilenc, holocaust-túlélők gyermekeként felnőtt híres izraeli író- és filmrendező nővel.

Folytatjuk...

## RECEPT-TÁR

### Tökös-cukkinis lecsó

A lecsó megunhatatlan a nyári hőségben, főleg, ha jobbnál jobb zöldségekkel dobjuk fel a hétköznapi receptet.

**Hozzávalók: 4-5 főre**

100 ml olaj

3 fej vöröshagyma

2 gerezd fokhagyma

3 db tv paprika

1 ek fűszerpaprika

1 tk őrölt kömény

só, bors

500 g friss paradicsom

1 db cukkini

1 db kisebb tök

néhány szál friss snidling és petrezselyem

### Elkészítés:



A cukkinis lecsó elkészítéséhez először előkészítjük a zöldségeket: a vöröshagymát és a fokhagymát felaprítjuk, a paprikát szokásos módon csíkokra vágjuk, a paradicsomot, a cukkinit és a tököt pedig kisebb, kb. 2x2 cm-es kockákra vágjuk.

Egy hideg edényben magas hőfokon elkezdjük hevíteni az olajat, majd rádobjuk a vöröshagymát és üvegesre pirítjuk. Ezután mehet rá a fokhagyma és még kb. 1 percre hőkezeltük. Hozzáadjuk a felvágott paprikát, és elkeverjük benne a fűszereket is, valamint sózzuk, borsozzuk.

Mehet rá a paradicsom, és kb. 20 perc főzés után, mikor a paprika már félig megpuhult, beletesszük a cukkinit és a tököt. Ezután még kb. 20 percre rotyogtatjuk a lecsónkat, míg a tökfélék is megpuhulnak. Tálalásnál a felaprított zöldségekkel megszórjuk, és friss kenyérral kínáljuk.

**Forrás: (streetkitchen)**



## LAKAT ALATT A MAOIH KÖZPONTJA

**Lakatokkal védik az ortodoxok kazinczy utcai központját, miután a kormány bejegyezte az emih-közelit vezetőket. A MAOIH régi vezetősége bírósághoz fordul a helyettes államtitkár döntése miatt.**

Már megjelent a kormány egyházi nyilvántartó rendszerében, hogy a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) új elnökét Keszler Gábornak, az új főtitkár pedig Oirechman Shmuelnek hívják. Az erről szóló döntést tegnap hozta meg Fürjes Zoltán egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár a régi vezetőség tiltakozása ellenére.

A nemrég még BZSH elöljáróként tevékenykedő Keszler és az EMIH csengelei kóser vágóhidját irányító Oirechman rabbi egy olyan közgyűlésen választották meg idén februárban, amelyet a MAOIH eddigi vezetői, Deutsch Róbert elnök és Somlai Tamás (Zeév Paskesz) főtitkár jogszerűtlennek tart. Szerintük az új vezetőket egy olyan tagság választotta meg, amely érvénytelen módon lett felvéve, többségük az EMIH vágóhidjának izraeli alkalmazottai. Az ortodox vezetők egy jeruzsálemi vallási bíróság (Bét Din) felfüggesztő és tiltó végzését is felmutatták az ügyben.

Fürjes helyettes államtitkár valószínűleg nem hatotta meg a vallási bíróság végzése, hiszen ő is ott volt főnökével Soltész Miklóssal, valamint Köves Slomóval, az EMIH vezető rabbi-jával és Oirechman Shmuellel együtt Izraelben, ahol helyi lapok szerint Soltész államtitkár a belzi rebbe áldását kérte az EMIH és a MAOIH egyesítésére.

Keszler és Oirechman rabii bejegyzésének hírére Deutsch Róbert közleményben reagált a MAOIH oldalán. Ebben tudatta, hogy lakat került a Kazinczy utcai Zsinagóga és Orthodox Központ kapuira.

**Mint írja:**

**„Az egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár – számonkora döbbenetes és érthetetlen módon – nem fogadta el Hitközségünk Közgyűlésének legitim döntését és a deklaráltan EMIH kötődésű, – nem melleleg eltiltás alatt álló – személy és köre hamis akciója mellett döntött.”**

A közlemény szerint a MAOIH régi vezetősége nem nyugszik bele a döntésbe és felfüggesztő végzést kér az ügyben, valamint „**a bíróságra visszük az Orthodoxia megmentésének szent ügyét**”.

**Forrás: (akibic)**

## ELINDULT A JÁSZAPÁTI ZSINAGÓGA FELÚJÍTÁSA

**A napokban elindult a több mint 150 éve álló Jászapáti zsinagóga felújítási munkálatainak tervezése. A város tulajdonában álló épület megmentéséért egy pályázaton közel 140 millió forintot nyertek. Rákérdeztünk, hogy mi várható a felújítás után?**

Elsődleges célunk az épület állagának megóvása. A támogatásból az egykori zsinagógaépület külső és belső felújítása valósulhat meg, de emellett szeretnénk korhű berendezéseket, valamint rendezvénytermet is kialakítani – **mondta Farkas Ferenc, Jászapáti polgármester pár héttel ezelőtt, amikor először nyilatkoztak arról, hogy mihez kezdenek a megszerzett forrásokkal.**

Érdekes módon ott, ahol foglalkoztak a témával egységesen 150 millió forintot említettek, holott ez 12 millióval több a ténylegesen elnyert összegnél. Ez annak fejében különösen érdekes, hogy Fejér megye utolsó még eredetijében álló zsinagógájának megmentésére tett kísérlet (a romos épület megvétele) tavaly ennek az összegnek a fele, hatmillió forint volt. Mindenesetre az örömteli hír apropóján többször is próbáltunk kapcsolatba lépni a jázsági település illetékeseivel, ám sokáig senkitől nem kaptunk semmilyen információt. Míg nem végre eljutottunk Borbás Zoltánhoz, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés alelnökéhez, aki sok egyéb feladata mellett a zsinagóga-felújítás szakmai felelőse is.

**A napokban elindult a tervezés, remélem, hogy a nyárig ez a folyamat kiegészülhet az építési engedélyekkel is. Szeretnénk, ha ősszel már javában zajlanának a munkálatok a zsinagógánál, és akkor reményeink szerint akár már jövőre átadhatjuk a felújított épületet –** mondta nekünk Borbás Zoltán.

Ha ez így lenne, akkor különleges 170. születésnapja lehetne annak az épületnek, amelyről Kiss Erika jászberényi helytörténeti kutató úgy ír, mint „a Jászságban az egyetlen még eredeti épségben meglévő templom-épület”. A zsinagógát a településre a 19. század közepén érkezett zsidók egy évvel a temetőjük kialakítása (1853) után, 1854-ben építettek.

100 évvel később, a második világháborúkor elhurcolt helyi zsidó lakosság hiányában az épület magányosan árválkodott, így nem meglepő, ha a település raktárként értékesítette azt. Vasipari KTSZ évtizedei után egy vállalkozó is tárolásra használta az ingatlant, amely 80 év mostoha sors után most végre valódi eséllyel kaphat egy méltóbb funkciót.

Jászapáti önkormányzata mintegy 10 éve visszavásárolta a zsinagógát, de csak most, egy turisztikai-városfejlesztési pályázattal sikerült elérnie azt, hogy 138 millió forintot el tudjanak különíteni az épület megmentésére.

**„A tervek szerint egy olyan új rendezvényközpont létesülhet majd benne, amely zsidó helytörténeti kiállításával tiszteleg a megye egykori zsidóságának emléke előtt is. A múltra való emlékeztetés mellett zenei, színházi és egyéb kulturális eseményeknek adnánk otthont az épületben.”**

Az épület, korához és évtizedekig méltatlan funkciójához képest statikailag jó lábakon áll, azonban a tetőcsere elengedhetetlen. Minél több olyan belső elemet akarnak beépíteni, amely visszaadhatja a zsinagóga autenticitását – mesélte Borbás Zoltán, aki azt is elárulta, hogy bár zajlik kutatás az épület története iránt, jelenleg nincsenek birtokában az eredeti tervrajzoknak.

**Nagyon szeretnénk, ha lennének relevánsabb ismereteink a zsinagógáról és a közösség életéről is, hiszen a tervezett helytörténeti kiállítást állandó tárlatként képzeljük el. Éppen ezért örömmel vennénk, ha kutatók jelentkeznének nálunk, mert a következő hónapokban lenne esély egy közös együttműködésre is –** tette hozzá Borbás.

**Részlet: (bennedeloeredet)**

## SPORT HÍREK



**MTK Budapest – Ajka 1-1** Az MTK Budapest kezdőcsapata az alábbi: Rác- Varju, Bobál, Szépe, Poor - Kata, Kocsis, Stieber – Palincsár, Németh, Kovács M.

Szakmai igazgató: Horváth Dávid

**Nem bírt az Ajkával az MTK, simán nyert a bajnok DVTK. Miután a 35. forduló rangadóján az MTK ikszelt az Ajkával, a Diósgyőr már biztos aranyérmesként lépett pályára a Csákvár ellen, és az ünnephez méltóan magabiztos győzelmet aratott.**

### Összefoglaló:

**34. perc:** Kata kapott jó labdát Bobáltól, Némethhez pörgetett, aki egyből visszaadta azt Katának, aki higgadtan értékesítette a ziccert. **(1-0)**

**65. perc:** Csemer lövését Rác kitenyerelte, az ott érkező Dragónerről azonban a hálóba pattant a labda. **(1-1)**

**Edzői nyilatkozat:** Jelen állapotunkban az egy pontot el tudjuk fogadni, persze a győzelemmel lettem volna elégedett. Sok párharccal tarkított meccset játszottunk, de ezt tudtuk is, erre készültünk, azonban ez nem a mi profilunk. Az ellenfél egy nappal többet tudott készülni a mérkőzésre, talán ez a plusz egynapnyi frissesség hiányzott ahhoz, hogy még eredményesebbek legyünk.



**Kisvárdá – Budapest Honvéd 2-2!** A Honvéd kezdőcsapata az alábbi: Szappanos - Lovric, Prenga, Klemen, Kerzsi - Gomis, Plakusczenko, Tamás – Enini., Keresztes Lukics

**Hiába duplázott Mesanovic, a Honvéd elvitt egy pontot Kisvárdáról. A labdarúgó NB I 29. fordulójában a Kisvárdá a Budapest Honvédot fogadta. A vendégek kétszer is egyenlítették a meccs folyamán, így 2-2 lett az eredmény.**

### Összefoglaló:

**27. perc:** Alic bal oldali szabadrúgása élesen jött be középre, a röviden pedig érkezett Mesanovic és hat méterről a vetődő Szappanos mellett a jobb alsó sarokba továbbította a labdát. **(1-0)**

**32. perc:** Keresztes bal oldali szögletét a hosszún érkező Lukic négy méterről bólintotta a hálóba. **(1-1)**

**65. perc:** Makowski passza után Mesanovic csinált egy szép cselet a tizenhatoson belül, a jobbösszekötő helyén, majd 11 méterről, ballal a kapu jobb oldalába tekerte a labdát. **(2-1)**

**81. perc:** A felezővonal közeléből Bocskay Bertalan ívelt szépen a védők mögé, a kilépő Kerezsi Zalán pedig nyolc méterről a hálóba lőtt. **(2-2)**

**Edzői nyilatkozat:** „Nagyon régóta várunk már a győzelemre, ami most sem sikerült, pedig kétszer is vezettünk. Ideges légkörű mérkőzés volt, érződött rajta a sikertelenségi sorozatunk, illetve az, hogy a Honvéd a bennmaradásért küzd. Nem alakult ki szép futball, kapkodó volt a játék, különösen a mi játékosainkon vehető észre, hogy nyomás van rajtuk, és az önbizalom is elillant. “

**JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT, AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKETSZERETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI: TALMUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-42 MAZSIHISZ: 0358**

## SPORT HÍREK



**Barcelona – Osasuna 1-0** Barcelona: Ter Stegen – Araujo, Koundé, Christensen, Balde– De Jong, Busquets, Pedri – Raphinha, Lewandowski, Gavi.

Vezetőedző: Xavi Hernández

**La Liga:** a tartalékos Osasuna tíz emberrel is megtornáztatta a Barcelonát. A Barcelona sokáig nem bírt a közelgő kupadöntő miatt tartalékos, ráadásul a 26. perctől emberhátrányban játszó Osasunával a spanyol élvonalbeli labdarúgó-bajnokság (La Liga) 33. fordulójának keddi játéknapján, de aztán a hajrában Jordi Alba közeli lövésével kiharcolta az 1–0-s győzelmet. A katalánok újabb nagy lépést tettek a bajnoki cím megszerzése felé, tekintettel arra is, hogy később este a Real Madrid 2–0-ra kikapott a Real Sociedadtól.

### Összefoglaló:

**85. perc:** A 16-oson belüli adogatás végén a hat perccel korábban becserélt **Jordi Alba** a balösszekötő helyéről a rövid alsó sarokba lőtt. (1-0)

**Xavi:** „A második féldőben már komfortosabban mozogtunk, az elsőben szenvedtünk kicsit. Amikor gyorsítottunk, az azért volt, mert szükségünk volt a győzelemre. Sok helyzetünk volt, de nem használtuk ki azokat. Ez pontosság kérdése, vannak olyan napok, amikor minden sikerül, és van, amikor szinte semmi.”



**Espanyol –Cádiz 0-0** Espanyol: Pachecho – Calero, Gil, Cabrera, Gomez – Suarez, Melamed, Darder, Pedrosa - Braithwaite, Joselu.

Vezetőedző: Luis Garcia

A Luis García vezette „papagájok” végig jobban játszottak a Getafénél és többször is gólt szerezhettek volna – a házi gólfelelős Joselu tizenegyese végül elégnek bizonyult, a visszatérő Pepe Bordalás nem elsőre nem tudta kirángatni a madridi „kékeket” a kiesőzónából

### Összefoglaló:

**38. perc:** 11-es! Joselu (Espanyol) állt oda a labda mögé, megállt, kivárta, hogy David Soria elmozduljon, majd a bal felső sarokba lőtt. (1-0)

A házigazda egy hatmeccses vereségszériával a háta mögött vágott neki a találkozóknak, és összességében közelebb állt a gólhoz (14 lövésből 5 találta el a kaput). A házi gólkirály Joselu be is talált, de a játékvezető les miatt visszavonta azt – a megszerzett ponttal a Cádiz ebben fordulóban már nem csúszhat vissza a vonal alá, míg az Espanyol továbbra is a kiesőzónában vesztegel.

**Edzői nyilatkozat:** Végre! A meccs első percétől fogva, dinamikusan, gólra törően játszottunk, ahogy egész héten készült a csapat láttam rajtuk az elszántságot. Igaz csak egy gólt szerezünk, de ennél fontosabb a 3 pont a csapatnak. A következő meccseken is ez a hozzáállás kell ahhoz, hogy céljainkat elérjük.

**JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT, AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKSZERETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI: TALMUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-42 MAZSIHISZ:0358**





# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA



## REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

RÉGIES SZÓVAL: ORATÓRIUM	A POÉN 1. RÉSZÉ	ÜGYFELEI AZ ADÓZÓK VOLTAK	UJJATLAN FELSŐRÉS	NAGYON VÁGYAKOZIK	RÉSZÉRE, RÖVIDEN	NÓTÁT VÉGI-DALOL	IDE-ODA KÖSZÁL													
IMA ELEJE!					LÁZADNI KEZD!															
RENDBEN TART					TÉLJ CSA-PADÉK															
RÉS A FALON																				
NÉMET ÉS MAGYAR AUTÓK JELZÉSE			FIZETŐ-ESZKÖZ																	
RÓMAI 1-ES		KÖR ALAKÚ SÍK (TERÜLET)						PÉLDÁUL A FÜZET KELETI PIAC		A MŰLT IDŐ EGYIK JELE	TARTÓS-TÓ FOLYADÉK	ENERGIA, RÖVIDEN TOVA		... ÉS A DEK-TÍVEK; REGÉNY						
GYAPJÚ-TAKARÓ					BÓDULT					A POÉN 2. RÉSZÉ AZ UDVARON				V						
FOLYÓ-IRAT				MÉLABÚ A FELÜLE-TÉRE RAGADÁS																
SEBÉSZ IGÉJE								ROMÁNIAI FOLYÓ DOLOGTA-LAN MÉH				BELGIUM RÉSZÉ! A TETŐT FEDHETI								
TISZ-TÍTÁS VÍZZEL								CSALÁD, NÉPIES SZÓVAL LIMLOM					IPSZILON KÁRTYA-JÁTÉK							
LÁTHATÓ-AN UNAT-KOZIK					FESTMÉNY RAMÁJA						SZÜLŐ, BECÉZVE									
A SZÉN VEGYJELE	BORÍT, LEP							RÖNTGEN, RÖVIDEN MÁZAS CSERÉP		BIOLOGIAI MÁSZOLAT NÉMÁN FUVÓ!										
ISTÁLLÓ OLDALAI			CSAP-SZEG							ESTÉLYI ÖLTÖZET SAVANYÚ VINKÓ										
DÉL-AMERIKAI LÁMA-FAJTA			FÉRJ ÉS FELESÉG						TEO-RETIKUS MŰKŐ KÖZEPÉ!			RÉSZBEN BEÉPÍTI CSEND-BEN ÁLL!								
RAJONG ÉRTE					ELVISELŐ						ELKÉP-ZELÉS									
VALA-MELY IDŐSZAK ELEJÉN					ÁMBÁR				BIBOR-VÓRÓS MI TÖBB!				DEHOGYI KINEK A TULAJ-DONA?							
NÉVELŐ			SEGÉLY-KÉRŐ JEL							ELLEN-ŐRIZ										
SZERZE-TES FŐPAP			ATOM-MAG!							SEB SZÉLEI!			KVARC-DARABI							
				VITÉZI, DEREKAS									TILTÓSZÓ							
				LITER, RÖVIDEN						EURÓPAI ORSZÁG										
AMPER, RÖVIDEN	C									NEWTON, RÖVIDEN										
											ÉVEKET ELTÓLT									

JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT, AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKET SZERETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI: TALMUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-42 MAZSIHISZ: 0358

## IMAI DŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

**2023. Máj. 05. – 2023. Máj. 12.**

DÁTUM	REGGEL	ESTE
05. péntek	7:00	19:00
06. szombat	8:00	20:15
07. vasárnap	8:00	19:00
08. hétfő	8:00	19:00
09. kedd	7:00	19:00
10. szerda	7:00	19:00
11. csütörtök	7:00	19:00
12. péntek	7:00	19:00

### Cicesz – hogy a szem ne tévelyedjen el!

A cicit, vagy cicesz, pontosabban tálit kátán egy jellegzetes, négy sarokkal bíró ruhadarab, a sarkak végén rojtok, ún. szemléőrojtok találhatóak. A Tóra azt írja: „**És legyen nektek rojt gyanánt, hogy lássátok azt és megemlékezzetek az Örökkévaló minden parancsairól és megtegyétek azokat**” (4Mózes 15:39). Az ing vagy póló alatt hordott tálit kátán sarkairól lógó cicit nem engedni elfelejtenünk egy pillanatra sem, hogy Isten vigyázó szeme örökké kísér bennünket.

**Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten**

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
05. péntek	19:42	06. szombat	20:55
12. péntek	19:51	13. szombat	21:07

### POÉN SAROK

Az órán kérni a tanár, tud-e valaki példát mondani a beszélő állatokkal kapcsolatban. Móricka azonnal jelentkeznek is:

- Nekünk otthon beszélő halaink vannak. Tegnap este is hallottam ahogyan mondta az egyik a másiknak, hogy "Ne harapdálj úgy a farkam mert szétrúgom az akvárium oldalát."

### ESEMÉNYEK

**A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) és a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) újra meghirdeti a JadbeJad – Kéz a kézben támogató programot. A támogatás keretében segítjük a gáz- és villanyáram árának emelkedése miatt bajba jutott háztartásokat.**

**A pályázatot második alkalommal 2023. május 5-én, pénteken hirdetik meg.**

#### EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilélek tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvény május 10.-én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet  
Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084  
Nagy Fuvaros utca 4.  
Tel: 334 27 31

Email: [nagyfuvaros@gmail.com](mailto:nagyfuvaros@gmail.com)  
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor  
Szerkesztő: Streit Gábor